

של מי המדיניות הזו?

אריה ארנון*

השר שלמה בן עמי פתח דיון ציבורי לוחט בשאלה שאיננה שיכת לתחומים הנוטים בדרך כלל להתלהט. לא דתיים מול חילוניים, לא שלום מול שטחים, אפילו לא חד-מיניים מול דו-מיניים. נושא המחלוקת - כיצד ראוי לקבוע את המדיניות הכלכלית - משך לפתע אש מכיוונים שונים.

פקידי האוצר ובנק ישראל, שמצאו עצמם בקו החזית, נזעקו להגיב: ראשית, אנחנו מבצעים את המדיניות שמלמדים באוניברסיטאות, הם טענו. ושנית, ממשלות ישראל לדורותיהן הן שהחליטו. האמנם??

מאחורי הטענה הראשונה, ששמעתי אתמול מפרופ' אבי בן-בסט מנכ"ל האוצר ביחד עם כל מאזיניה שלי יחייבוביץ, מסתתר טיעון פשוט, אך מטעה: כלכלה היא מדע על פיו ניתן לקבוע מה "נכון" ומה "שגוי". באוניברסיטאות בארץ ובעולם מלמדים מדע זה ולכן יכולים אלה שהשכילו ללמוד את התורה לקבוע מהי המדיניות הראויה. לשמחתנו, כך פרופ' בן-בסט, מאז 1985 שולטת בכיפה ההשקפה ה"נכונה". טיעון זה מופיע לעתים בצורה אחרת בדיון הציבורי כ"תנו לאנשי המקצוע להחליט". ואם לא להחליט, יקבלו נא קובעי המדיניות את המלצות אנשי המקצוע, כי אין דרך אחרת. {כי הם יודעים טוב מכולם}

כדאי לחזור ולהזכיר כי בכלכלה, ובתחומי מדעי החברה האחרים, הידע נשען על שיפוט ערכי. אין אמת מנותקת מהשקפת עולם. אלה החושבים שכלכלת השוק המנותקת מה"פוליטיקאים" היא המסגרת הראויה לארגון החברה מנסים, כבר מאות שנים, לטעון כי זהו סדר העולם ה"טבעי". החלופות, כך הם טוענים, אינן אלא אשליה מסוכנת. את התוצאות של הארגון החברתי הזה יש לקבל בשם "חוקי" הכלכלה. ולרחמנים שבנינו, המתנגדים לאכזריותה של השיטה כלפי המוני בני אדם, הם מתירים לנסות ולהכניס בשיטה תיקונים ובלבד שיעסקו רק בשוליים ולא בעיקר.

נתבונן שוב במיתון שהחל ב-1996. מי שיקרא את המלצות הדרג המקצועי ימצא שנה אחרי שנה אותו מרשם: יעד אינפלציה שיבטיח יציבות שתביא צמיחה שתוריד אבטלה. והכלים? הורדת הגירעון, קיצוץ בהוצאות הממשלה, פחות מסים, יותר לתשתיות, "גמישות" בשוק העבודה... רפורמות מבניות. פירוש: יותר שוק ופחות מעורבות הממשלה יביאו את הגאולה. במילים אחרות, הוציאו את שליחי הציבור, הם נבחריו, מהמשחק והצילו את הכלכלה. והמיתון? עדיין ניכרים סימניו. שיעור האבטלה מעל 9% ועדיין לא יורד ותופעות העבודה הזולה מתפשטות. האם יתכן שרושמי המלצות טעו? האם יתכן ותומכי המאבק הנמרץ במיתון צדקו? האם באוניברסיטאות לימדו תורה אחרת?

כאשר מנסים חלק משליחי הציבור, כן, כן פוליטיקאים, להרהר ולערער על הדרך המוצעת הם נזופים כ"פופוליסטים", רחמנא ליצלן. אפילו למראית עין רק לעתים רחוקות מוצגות בפני הממשלה חלופות. ולעתים נדירות עוד יותר נוגעות החלופות הללו לעיקר. וכך אנו באים לחלק השני בהגנת המקצוענים: "הממשלות אישרו". הן אילו של הימין והן אילו של השמאל. { בבחינת, ראו, שני המחנות קיבלו את האמת ה"מדעית". } טענה זו, לצערי, דווקא נכונה אצלנו. כשיווצרו סוף סוף גם בישראל מחנות שיגנו על השקפות כלכליות - חברתיות שונות, נדע כי אנו בדרך לנורמליות אמיתית. בדרך לייצוג בעלי אינטרסים שונים והשקפות חברתיות שונות על ידי שליחי ציבור ומפלגות נפרדים. אז גם יתברר כי יש יותר מדרך נכונה אחת לנסח ולבצע מדיניות כלכלית. { השר שלמה בן-עמי בוודאי יתרום בעתיד לעיצוב מדיניות חלופית ולא רק לדיון בסוגיית מי המחליטים. }

* פרופסור לכלכלה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.